

ORCID 2017 Czech Republic Workshop

Cestovní zpráva

Jiří Fišer

Souhrn

Akce: ORCID 2017 Czech Republic Workshop

Datum konání: 22. května 2017

Místo konání: Praha, ČVUT – Fakulta stavební

Klíčová slova: ORCID – jednoznačné personální identifikátory – identifikace autorů

Program:

08: 30 Registration

09: 00 Welcome remarks Zbyněk Škvor (Czech Technical University in Prague)

09: 15 Why Identifiers Matter Laure Haak (ORCID)

09: 55 What can ORCID do for research information management Matthew Buys (ORCID)

10: 25 Who benefits from ORCID Gabriela Meijas (ORCID)

10: 50 Moderated Q&A

11: 00 Refreshment break

11: 30 Measuring adoption of identifiers Robin Dasler (Project THOR)

12: 15 Lunch

13: 15 ORCID use cases Overview of ORCID in research lifecycle, presentations by key stakeholders in the community. 15 min per presentation, 30 min Q&A

Lenka Němečková (Czech Technical University in Prague)

Ivan Masár (Tomas Bata University)

Jan Dvorák (EuroCRIS)

14: 45 ORCID consortium approaches and case studies Matthew Buys (ORCID)

15: 15 Open Discussion: use cases of ORCID in Czech Republic

16: 15 Closing remarks and discussion Laure Haak (ORCID)

16: 30 Reception

Průběh akce

Konferenci hostila Fakulta stavební Českého vysokého učení technického v Praze. Probíhala v anglickém jazyce, byť na ní vystoupilo nemálo českých přispěvatelů.

Program se dělil do dvou hlavních bloků. V prvním byl představen ORCID jako takový, jeho fungování, smysl a principy.

Druhá část se však obsahově poněkud roztříštila. Stále se týkala ORCIDu, nicméně bylo k němu přistupováno z různých úhlů pohledu, proto nelze stanovit jasné téma. Nejlépe lze blok po obědě popsat jako případové studie.

Postřehy z konference

OR co?

ORCID neboli Open Researcher and Contributor ID, je jednoznačný identifikátor osoby, v tomto případě autora. Jde o nezaměnitelný kód ze 16 arabských číslic. Je obdobou identifikátoru DOI, Digital object identifier, jenž slouží k rozlišení jednotlivých digitálních dokumentů (článků, kapitol, knih...).

K čemu je to dobré?

Jednoznačná identifikace autorů je naprosto zásadní pro vůbec samotné fungování organizované vědy a výzkumu jako takových. Jestliže tento problém nebude řešen, systém se svou vlastní vahou postupně zhroutí.

Kde se vzaly zmíněné potíže? S rostoucí vzdělaností, usnadňováním procesu publikování, dostupnějšími informačními a komunikačními technologiemi pro spojování výzkumných týmů napříč světem a organizovanou podporou vědy a výzkumu došlo v minulém století k prudkému nárůstu zveřejněných výzkumných prací.

Systém určování lidí podle vlastních a rodových jmen vznikl staletí. Dobře funguje v rámci sídla, ale velmi špatně na národní neřkuli celosvětové úrovni. Zkrátka příliš moc lidí se jmenuje stejně. Navíc, pokud jméno přepisuje cizinec, například zahraniční nakladatel, stává se, že správně „netrefí“ interpunkci, flexi či pořadí jmen.

Tím vzniká chaos, ve kterém není snadné se vyznat. Problémy se však zásadně neřeší, dokud není pozdě. V momentě, kdy vaše výzkumná práce je připsána na vrub někomu jinému, a tím se stane, že kupříkladu nedorazí slíbená dotace, i nejzarytější pragmatik se zamyslí, jestli přeci jenom nenastal čas na změnu.

Další věc, nakladatelé, vědomi si pracnosti určování, který Jan Novák vlastně příspěvek poskytl, přenášejí tuto povinnost na samotné autory.

To jsou hlavní důvody, proč se jednoznačné identifikaci autorů v prostředí vědy a výzkumu dostává konečně zasloužené pozornosti.

Jak to funguje?

Základní princip je prostý. Necht' existuje organizace, která každému autorovi přidělí právě jeden unikátní identifikátor. Necht' platí, že každý autor používá právě jeden tento identifikátor.

ORCID je, kromě stejnojmenného kódu, i nezisková organizace, která si klade za cíl pomocí výše zmíněného jednoduchého pravidla zavést řád do chaosu.

Člověk si na stránkách ORCIDu vytvoří svůj osobní profil, do kterého vyplní své jméno, kontaktní údaje, afiliace a může přidat seznam prací, jež publikoval.

Je mu vygenerován unikátní ORCID identifikátor. Ten používá, je-li to protějščí stranou umožněno, de facto jako svůj podpis. Samozřejmě ho nepíše ručně, ale přistupuje k této operaci skrze systém pro správu identit (jeden z těchto systémů je například Shibboleth). Přihlašuje se svým e-mailem a heslem.

Mnohem zajímavější je ale přístupový token.

To je taktéž číselný klíč. Generuje se spolu s ORCID identifikátorem. Tento kód autor poskytne organizaci a tím jí udělí právo spravovat obsah na jeho profilu, ovšem pouze sekci, jež se týká publikační historie. Své nacionále a kontaktní údaje spravuje pouze vlastník profilu sám.

Autor dá token např. nakladateli a v momentě, kdy se v článku označí svým ORCIDem, nakladatel aktualizuje jeho publikační historii tak, že mu do ní zmíněný článek automaticky zanesou.

Token se může dát komukoli, např. mateřské univerzitě, informačnímu systému, linkovacímu systému atp. Zmíněné musí ovšem spolupracovat s ORCIDovskou databází.

Badatel tak získá svůj profesní publikační profil, o který se mu v podstatě stará někdo jiný. Autoři nicméně musí svůj ORCID aktivně používat. ORCIDovské profily umožňují správu soukromí, jak to známe ze sociálních sítí. Jejich majitel sám rozhodne, jak moc bude na internetu veřejný. Do profilu si jeho vlastník může přidat, a nebo povolit jejich samopřidání, „svoje“ instituce-zaměstnání, působení, spolupráce, hostování atp.

Druhá strana, nakladatel, univerzita, výzkumný ústav, získá možnost upravit, který autor kdy, co, s kým a kde skutečně publikoval. Musí k tomu ovšem od samotných výzkumníků obdržet

svolení skrze přístupový token. Může tak přeneseně kontrolovat i zodpovědné používání vlastního jména. I instituce si může zřídit vlastní ORCIDový profil.

ORCID lze také využít v rámci vlastního informačního systému mateřské instituce vědce, jako personální identifikátor. Musí se ovšem ustanovit příslušné spojení mezi institucí a ORCID databází.

ORCID to je identifikátor, databáze, spravující nezisková organizace, mezinárodní podpora a také kvalitní API. ORCID je i myšlenka otevřeného identifikátoru pro všechny.

Užitek²

Používání ORCIDu ve svém důsledku umožňuje posunout správu metadat, zejména těch kontextových, na novou úroveň. Zkvalitňuje mezinárodní spolupráci a umožňuje efektivnější přerozdělování financí na podporu vědy a výzkumu.

Z analytiky databázových záznamů lze poskládat část obrazu vývoje vědy a techniky a odvodit trendy pro budoucnost. Lze zkoumat i proces lidského poznávání.

ORCID zapadá do konceptu Open Access, hnutí, které se snaží zpřístupnit vědecký pokrok všem bez rozdílu. To je ušlechtilá humanistická vize budoucnosti.

Kdo to platí?

Organizace mezinárodního rozsahu přirozeně vyžaduje prostředky mezinárodního rozsahu. ORCID pracuje na business modelu Free to use, paid to master. Základní služby jsou zdarma, ovšem čím sofistikovanější spolupráci od ORCIDu požadujete, tím víc musíte „přitlačit“.

Pro jedince je ORCID profil zcela zdarma a dále je zdarma veřejná verze API. Ostatní možnosti, jako být nominován do Řídící komise, účast na seminářích a výroční obecné statistiky jsou milé, ale nepodstatné.

Placené členství je víceúrovňové s tím, že se zvyšující se mírou automatizace a zvětšujícími se požadavky na data úměrně stoupá i výše příspěvků. Cena rozumné úrovně služeb si nezádá s cenou přístupu do kvalitní odborné databáze.

Kde ORCID najdeme?

S ORCIDEM spolupracují stovky institucí a organizací napříč zeměmi světa. Kromě významných univerzit a známých grantových nadací jsou to i těžké komerční váhy: Elsevier, Springer, Wiley, Nature Publishing group i Thomson Reuters. ORCIDový profil má v současnosti 3 006 370 uživatelů, osob a institucí.

Do ORCIDu se zapojují i konsorcia s vládní účastí v Itálii a Austrálii.

ORCIDovská data, především identifikátor, do sebe také integrují i ostatní služby „bojující na stejném poli“. Mluvíme tu o Scopusu, Research ID, Proquestu ale i o DataCite a CrossRef. Je třeba ovšem říci, že ORCID je koncipován jako otevřený systém pracující s otevřenými datovými standardy, proto je konkurence pouze nepřímá.

Ve skrze jde o platformy, které by mohly vyvinout vlastní řešení (Thomson Reuters už vyvinul), ale přišlo by pozdě nebo v horší kvalitě, takže raději zvolily spolupráci.

Z našich luhů a hájů s ORCIDem už spolupracují Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a ČVUT

Shrnutí

Silné stránky

- velká uživatelská základna
- sofistikované služby s dobrou úrovní
- velmi dobré API
- technická a implementační podpora
- rozumná myšlenka, která je navíc vynucena okolnostmi
- komerční báze, nehrozí že by projekt „vyšuměl“, jistota, že se mu někdo bude věnovat i nadále
- nezisková organizace, zisk nepřeváží nad rozvojem
- mezinárodní hráč, kterého ostatní berou vážně
- už hotové řešení, které lze přizpůsobit na míru
- mnozí nakladatelé a grantové agentury ho povinně vyžadují
- šetří práci autorům
- šetří práci mateřským institucím
- jednoznačná identifikace autorů
- otevřená společnost, otevřené datové formáty
- rozsáhlá integrace do ostatních služeb na poli publikování výsledků vědy a výzkumu
- pravděpodobně bude součástí nové národní metodiky hodnocení výsledků vědy a výzkumu
- nezávislé na státech, vládách, korporacích- financováno z účastnických příspěvků, řízené volenou radou

Slabé stránky

- ORCID vyžaduje, aby ho jeho vlastník aktivně používal
- kontrola správného používání ORCIDu, např. aby autor nezakládal více profilů, spadne často na bedra mateřské instituce
- mateřská instituce musí mít někoho, kdo se bude ORCID agendě aktivně věnovat
- rozumná úroveň služeb vyžaduje členství, které je placené nemalou částkou

- ORCID nemusí mít ještě plně vyřešenou integraci s méně významnými službami nebo poskytovateli identit
- používání ORCID vyžaduje určitou míru informační gramotnosti a orientace v současné ICT
- je nutné spolupracovat s někým novým, přijmout jeho podmínky a brát na něj ohledy
- pro automatizaci, jež potřebujeme, je nutná implementace do vlastního informačního systému
- používat ORCID není povinné, čím méně lidí ho však aktivně používá, tím menší má smysl;
- užívání ORCIDu je v rámci instituce nutné nějakým způsobem vynutit (např. vnitřním předpisem organizace), aby mělo jeho používání v instituci smysl

Příležitosti

- uspořádat publikační činnost, zejména odstranit duplicity
- propagovat publikační činnost
- analyzovat publikační činnost
- automatizace procesů správy seznamů výsledků publikační činnosti
- ORCID se dá použít v rámci vlastního informačního systému jako jednoznačný identifikátor osoby

Hrozby

- ORCID shromažďuje spoustu dat, jež by se dala nazvat důvěrnými
- implementace směrnic o ochraně osobních údajů ze stran EU může zvýšit náklady a tím zvýšit členské příspěvky
- závislost na třetí straně
- vzdání se části své kontroly nad metadaty ve prospěch třetí osoby
- není jedinou službou podobného zaměření, může ho případně „svrhnout“ služba s pevnějším zázemím, pak půjde o zmařenou investici

Odkazy:

<https://orcid.org/content/2017-czech-republic-workshop>) – stránka akce, kde budou dostupné prezentace účastníků

<https://orcid.org/> – hlavní stránka projektu, organizace ORCID

<https://en.wikipedia.org/wiki/ORCID> – ORCID na wikipedii

<http://orcid.org/0000-0003-0166-248X> – příklad ORCID profilu

<https://orcid.org/node/14> – kolik co stojí

https://repository.jisc.ac.uk/6025/2/Jisc-ARMA-ORCID_final_report.pdf – studie přínosy a náklady zavedení ORCIDu do instituce